

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Кафедра педагогіки, методики викладання іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій**

КУРСОВА РОБОТА

з методики навчання англійської мови

**на тему: «Розвиток умінь читання англійською мовою учнів старшої
школи»**

студента групи СОа 13-19
факультету германської філології
освітньої програми «Іноземні мови
та літератури, методика навчання іноземних мов
і зарубіжної літератури (англійська мова
і друга західноєвропейська мова)»
за спеціальністю 014 Середня освіта
Мухи Владислава Ігоровича

Члени комісії:

_____ Борецька Г. Е.
(підпис)
_____ Кузьменко Ю. В.
(підпис)
_____ Устименко О. М.
(підпис)

Науковий керівник:

канд. пед. н., доц. Устименко О. М.

Національні шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи формування компетенції під час уроків англійської мови у старшій школі

1.1. Методичні особливості розвитку умінь читання на старшому етапі навчання на уроках англійської мови

1.2. Шляхи формування компенсаторних умінь читання

Розділ 2. Дослідно-експериментальна робота з формування умінь читання в учнів старших класів на уроках англійської мови

2.1. Мета, завдання та умови проведення дослідно-експериментального навчання

2.2. Методика розвитку компенсаторних умінь читання

Висновки

Резюме

Summary

Список використаних джерел

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АМ – англійська мова

ГС – граматична структура

ГК – граматична компетентність

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІМ – іноземна мова

ІМіК – іноземна мова і культура

НМК – навчально-методичний комплекс

ВСТУП

Актуальність теми. Одне з найважливіших завдань викладання іноземних мов у старшій школі полягає в тому, щоб навчити учнів «читати з повним розумінням нескладні тексти з науково-популярної, суспільно-політичної та художньої літератури» [1]. Проте практичний стан справ щодо виконання цього завдання викликає останніми роками занепокоєння вчених-методистів. Не може не викликати тривогу зниження ролі навчання читання, яке частина методистів і викладачів стала навіть вважати «другорядним завданням», тоді як усне мовлення стало основним засобом і метою навчання.

Читання іноземною мовою є одним із необхідних засобів ефективного оволодіння іноземною мовою. За допомогою читання здійснюється передача досвіду, накопиченого людством у різних сферах життя, розвиток інтелекту, виховання людини, як значиму одиницю суспільства.

Читання - важливий вид рецептивної (пов'язаної зі сприйняттям) мовної діяльності, і оволодіння ним як повноцінним засобом комунікації іноземною є однією з головних комунікативних практичних цілей. Володіння читанням має на увазі повне, глибоке розуміння іншомовного тексту всіх літературних стилів та жанрів – художнього, публіцистичного та наукового.

Згідно з державним освітнім стандартом, після закінчення навчання в школі у учнів повинна бути сформована комунікативна іншомовна компетенція, необхідна для успішної соціалізації та самореалізації, як інструменту міжкультурного спілкування в сучасному полікультурному світі, вміння використовувати іноземну мову як засіб для отримання інформації з іншомовних джерел освітніх та самоосвітніх цілях. Актуальність роботи обумовлена недостатньою увагою до формування у учнів компетенції під час навчання читання.

Об'єкт дослідження - процес навчання читання під час уроків англійської в учнів старших класів.

Предмет дослідження - цілеспрямований процес розвитку умінь в учнів під час навчання читання під час уроків англійської мови.

Мета дослідження – вивчення та виділення основних особливостей розвитку умінь при навчанні читання англійською мовою у загальноосвітній школі.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати методичні особливості розвитку умінь читання на старшому етапі навчання на уроках англійської мови;
- розкрити шляхи формування компенсаторних умінь читання;
- описати мету, завдання та умови проведення дослідно-експериментального навчання
- проаналізувати методику розвитку компенсаторних умінь читання.

Для вирішення поставлених завдань було використано такі **методи** дослідження:

- теоретичний аналіз педагогічної, методичної та психологічної літератури з проблеми дослідження;
- дослідно-експериментальне навчання;
- узагальнення передового педагогічного досвіду навчання читання на уроках англійської мови;
- обробка результатів експерименту відповідно до методів математичної статистики.

Теоретична значимість виконаного дослідження полягає в тому, що на основі комплексного вивчення розглянутої проблеми систематизовано та уточнено теоретичні основи формування компенсаторних умінь читання у учнів старших класів.

Наукова новизна роботи полягає у розробці завдань, вкладених для розвитку компенсаторних умінь читання.

Структура роботи: курсова робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.1. Методичні особливості розвитку умінь читання на старшому етапі навчання на уроках англійської мови

Читання - найбільш популярний вид мовної діяльності. Вміння читання необхідно використовувати у повсякденному житті. Вони формуються швидше і легше, ніж уміння говоріння, письма та аудіювання. Тому на практиці навчання іноземної мови читання часто приділяється пріоритетна увага. Педагоги реалізують відомі прийоми навчання читання, що призводять до досить успішним результатам, зокрема завдяки можливості здійснення перенесення, закладеної у цьому виді мовної діяльності.

Читання – рецептивний вид мовної діяльності, спрямований сприйняття і розуміння письмового тексту [3]. Читання є рецептивним видом діяльності, що полягає у сприйнятті та переробці читаючим об'єктивно існуючого тексту – продукту репродуктивної діяльності якогось автора [7]. У процесі читання відбувається осмислення та оцінка інформації, що міститься в тексті.

Читання історії людства виникло пізніше мовлення і її основи. Воно стало автономним засобом спілкування та пізнання. Складне інтегроване вміння розуміти прочитане не означає простого декодування інформації, графічно зафіксованої в тексті, а має на увазі активну розумову діяльність людини, що включає уяву, емоції, досвід і знання. Активна роль читача з його неповторною індивідуальністю сприяє відтворенню сенсу читання, що визначає особистісну інтерпретацію змісту. Уявлення про читання як про процес взаємодії тексту та читача відрізняє сучасний напрямок у дослідженні читання, так зване інтерактивне читання. Процес читання передбачає аналіз, синтез, узагальнення, умовивід та прогнозування. При читанні задіяні такі аналізатори: зоровий (основний), мовно-моторний та слуховий (допоміжні). Читання виконує значну виховну та освітню роль.

Читання постає як самостійний вид мовної діяльності у разі, коли ми читаємо у тому, щоб отримати необхідну інформацію з тексту. Таким чином, завданням навчання читання як самостійного виду мовної діяльності є: навчити учнів витягувати інформацію з тексту в тому обсязі, який необхідний для вирішення конкретної мовної задачі, використовуючи певні технології читання.

Читання може виступати і як засіб формування та контролю суміжних мовних умінь та мовленнєвих навичок, оскільки:

- використання читання дозволяє учням оптимізувати процес засвоєння мовного та мовленнєвого матеріалу;

- комунікативно-орієнтовані завдання на контроль лексики та граматики, аудіювання, письма та усного мовлення припускають вміння читати та будуються на основі письмових текстів та інструкцій;

- вправи на формування та відпрацювання всіх мовних та мовленнєвих навичок та умінь також будуються з опорою на текст та письмові настанови до вправ та завдань.

В основі будь-якого мовного вміння лежать певні навички - дії, які людина робить автоматично, не замислюючись про те, як і що вона робить. Процес читання виходить з технічної боці, тобто. на навичках які являють собою автоматизовані зорово-мовно-моторно-слухові зв'язки мовних явищ з їх значенням, на основі яких відбувається впізнавання та розуміння письмових знаків та письмового тексту в цілому та, отже, реалізація комунікативного вміння читання. До мовленнєвих умінь читання відносять володіння різними технологіями вилучення інформації з тексту, їх адекватне використання в залежності від поставленого завдання. У цих умінь лежить техніка читання.

Під час читання людина як бачить текст, так й промовляє його подумки і водночас хіба що чує себе із боку. Саме завдяки механізму внутрішнього промовляння і відбувається зв'єрення графічного та слухо-моторних образів. Найбільш яскраво дія цього механізму спостерігається у читачів-початківців (шепітне читання). Поступово, з накопиченням досвіду, внутрішнє промовляння набуває більш згорнутого характеру і нарешті повністю зникає [9].

Важливим психологічним компонентом процесу читання є механізм імовірнісного прогнозування, що проявляється на смислового та вербального рівнях. Сміслові прогнозування – це вміння передбачити зміст тексту і зробити правильне припущення подальший розвиток подій по заголовку, першому реченню та іншим сигналам тексту. Вербальне прогнозування – вміння за початковими літерами вгадати слово, за першими словами вгадувати синтаксичну побудову речення, за першою пропозицією – подальшу побудову абзацу. Розвитку прогностичних умінь сприяють висування гіпотез і система очікувань читача, що приводить у дію безперервну побудову структури знань у голові читача, що активізує його фоневі знання, мовний досвід. Процес підготовки свідомості сприйняття інформації спонукає читача згадувати, здогадуватися, припускати, тобто, включати здібності своєї довгострокової пам'яті, свого особистого та соціального досвіду. При читанні необхідні два види інформації: візуальна (з надрукованого тексту) та невізуальна (розуміння мови, знання даного предмета, явища, загальна здатність у читанні та знання про світ). Чим більше невізуальної інформації у читача, тим менше йому треба візуальної інформації і навпаки. Коли людина починає читати швидко, вона починає більше покладатися на те, що вже знає і менше на друкований текст.

У методиці виділяють дві форми читання: про себе (внутрішнє читання) та вголос (зовнішнє читання). Читання подумки – основна форма читання – має на меті вилучення інформації, воно «монологічне», відбувається віч-на-віч із собою. Читання вголос – вторинна форма, воно «діалогічне», його призначення переважно передачі інформації іншій особі.

На старшому етапі читання стає одним із основних джерел отримання інформації, акцент зміщується у бік активної самостійної роботи, але це не означає, що читання вголос повністю зникає. На даному етапі можна використовувати читання вголос на формування причинно-наслідкових зв'язків, логіки, аргументації, навіщо необхідно просити прочитувати уривки чи пропозиції з тексту. До того ж, корекція навичок читання потрібна і на старшому етапі.

Характеристики розуміння тексту такі: повнота, точність та глибина. Погляди методистів у визначенні рівнів розуміння неоднозначні. Одні дослідники виділяють

два рівні – значення, інші – сім [11]. Є чотири рівні розуміння: загального сенсу (про що), смислового змісту (що), розуміння характеру мовного вираження сенсу змісту (як), проникнення в контекст (чому, навіщо), глобальний, детальний, критичний рівень розуміння тексту.

Читання - особливий вид мовної діяльності, це процес одночасного сприйняття та розуміння письмового тексту. Це глибоко внутрішній процес, що полягає в інтерпретації тексту, яка має на увазі словесне, предметне та смислове розуміння. Розуміння тексту полягає в предметній і мовної компетенції [13].

У порівнянні з аудіюванням (одноразово, дефіцит часу), при читанні людина може сприймати текст стільки разів, скільки це необхідно. Залежно від комунікативних завдань, які ставить перед собою читач, та відповідних їм прийомів читання ділиться на вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове та пошукове.

Переглядове читання (пошукове - *skimming reading*) спрямоване на оцінку та відбір матеріалу з погляду потреб та інтересів читача. При цьому читцем спочатку вирішуються такі приватні завдання: визначення теми та об'єкта опису, ступеня новизни текстової інформації, сфер застосування відомостей, які можна отримати з тексту, широти охоплення та глибини опису, доступності викладу. Ці приватні завдання вирішуються за допомогою певних дій і операцій: тема і об'єкт опису виявляються, перш за все, шляхом тлумачення, назви, виділення і трактування ключових слів, що містяться в ньому, термінів і понять, що виражаються ними. І тут корисні такі вправи, як виявлення і переклад опорних термінів назви, їх коментування. Крім того, для уточнення теми (об'єкта) опису доцільно вдатися до перегляду тексту для ознайомлення з основною смисловою лінією його змісту. Тут корисний пошук та виділення фразових єдностей, що містять найбільш концентровану інформацію. Після цього стає можливою суб'єктивна оцінка новизни та значущості текстової інформації. Доступність викладу перевіряється вибірково прочитанням двох-трьох "середніх" за складністю фрагментів, що має бути задано у вигляді передтекстової вправи. Переглядове читання зазвичай закінчується одним із двох результатів: або читач відмовляється від читання даного тексту, або переходить на інший вид читання.

Ознайомлювальне читання (fluent reading) спрямоване виявлення і засвоєння основного змісту тексту у його аспектах, які становлять інтерес читача. Ознайомлювальне читання спрямовано на прийом самої інформації, на ознайомлення із змістом тексту. Однак специфіка прийому при даному вигляді читання полягає в тому, що він проводиться вибірково, причому читач здійснює саморегуляцію щодо охоплення змісту (увага концентрується лише на деяких фрагментах) та глибини сприйняття-розуміння (накладаються певні ліміти на повноту охоплення змісту читаного). Внаслідок цього типовими для ознайомлювального читання є "стрибки" як просторового, і темпового характеру: читач "перескакує" через окремі частини тексту чи то прискорює, то уповільнює сам процес. Читання розгортається у межах, у яких відбуваються коливання рівнів розуміння - від фрагментарного при побіжному перегляді до поглибленого проникнення сенс окремих частин. Ознайомче читання, будучи специфічним видом читання і маючи свої власні інформаційні завдання, з операційної точки зору, включає елементи і переглядового і вдумливого [15].

Таким чином, цінність ознайомлювального читання полягає в поєднанні інформативності з економічністю, так як воно дозволяє читачеві опускати окремі смислові блоки і деталі тексту, які з яких-небудь причин не заслуговують на увагу.

Читання, що вивчає (вдумливе - close reading), спрямоване на можливо більш повне і точне розуміння основного змісту тексту, зі збереженням подробиць і деталей. Воно протікає за умов концентрації уваги всіх основних аспектах змісту і зазвичай супроводжується його аналізом, критичної оцінкою, узагальненням, тобто вилученням головної ідеї, формулюванням висновків, висновків, рекомендації. Вирішення цих завдань вимагає підвищення ролі логіко-дискурсивного мислення, пов'язане з активізацією внутрішньої мови, внутрішнього перекладу як засобів подолання мовних та смислових труднощів на шляху до досягнення розуміння. Ще одним завданням є також формування в уміння самотійно долати труднощі в розумінні тексту, що вивчається. Об'єктом "вивчення" у своїй вигляді читання є інформація, що міститься у тексті, але не мовний матеріал. Читання, що вивчають, відрізняється більшою кількістю регресій, ніж інші види читання, - повторним перечитуванням частин тексту, іноді з виразним виголошенням тексту шляхом

аналізу мовних форм, навмисним виділенням найбільш важливих тез і неодноразовим промовлянням їх вголос з метою кращого запам'ятовування змісту для подальшого переказу, в роботі. З погляду комунікативно-пізнавальної цінності найважливішим видом є вдумливе читання. Воно ж і найважче, що вимагає великої кількості вправ. Види та швидкість читання взаємопов'язані. Кожен вид потребує певної "середньої" швидкості. Побіжний перегляд тексту здійснимо у швидкому темпі, але це неможливо при вдумливому читанні. Переглядове читання зазвичай відбувається зі швидкістю 400-500 слів на хвилину, ознайомлювальне - 180-200, вдумливе - 50-60. Зі зіставлення цих даних видно, що переглядове читання може протікати вдсятеро швидше, ніж вдумливе. Цілком ясно, що за такою різницею в темпі стоїть істотна різниця в мовних і розумових операціях, що здійснюються.

Навчання читання має бути максимально наближено до умов реального життя, в яких учням можуть знадобитися вміння пошукового читання (*scimming reading*), ознайомлювального (*fluent reading*) та читання з повним розумінням змісту (*close reading*). Завдання до тексту також повинні бути адекватні вмінням, що розвиваються.

Під час читання комунікативно-пізнавальна діяльність спрямована на вилучення інформації з письмового тексту. Оскільки читання складає письмово фіксованому тексті, це дозволяє повернутися до нього при нерозумінні і дозволяє більше уваги приділити розкриттю змісту. Вся практична робота з навчання цього виду мовної діяльності спрямовано розвиток умінь справлятися із завданнями до текстів залежно від виду читання. Необхідно, однак, брати до уваги, що рівень розуміння залежить від рівня багажу учня. Відбір та організація текстів для читання важливі як з погляду їх змісту, і мовної форми [17].

До різних текстів можна застосовувати різні види читання: ознайомлювальне, переглядове (пошукове), що вивчає (читання з повним розумінням). Здебільшого це внутрішнє читання. Читання повинне залучати учнів до активної творчої діяльності, не обов'язково мовленнєвої. Вчитель навчає на текстах, що несуть методичну та виховну цінність, підбирає тексти доступні за формою та змістом, захоплює учнів різноманітні прийоми роботи в процесі оволодіння читанням, враховує їх індивідуальні та психологічні особливості, розвиває їх пізнавальний інтерес до

предмета. Читання сприяє становленню ситуації спілкування іноземною мовою на уроці.

Опанування технології читання здійснюється в результаті виконання перед-текстових, текстових і після-текстових вправ. Читання представляє набагато більші можливості для розвитку інтелекту і, отже, більшою мірою відповідає психологічним особливостям старшокласників. Однак необхідно врахувати низку моментів, що сприяють ефективності навчання читання та підвищення його загальноосвітнього значення. Для більш менш вільного читання учні повинні мати досить великий обсяг лексики. Необхідно передбачити і більш ретельне повторення тієї лексики, яку повинні знати учні відповідно до програми. За статистичними даними, що навчаються 11-х класів упізнають не більше 70% слів із лексичного мінімуму 5-9 класів. Це відбувається тому, що останніми роками робота з окремим словом ведеться мало і навіть вважається такою, що суперечить сучасній методиці. Дійсно, слово функціонує і виявляє себе у фразі, так і має воно вводитися і тренуватися здебільшого, але для заучування лексики, збереження її в пам'яті абсолютно необхідні особисті словники учнів, з якими вони повинні працювати постійно. Інакше було б справу за наявності рясної мовної практики, коли вся лексика постійно повторювалася б у мовній діяльності. Насправді справа далеко не в цьому. Робота з лексикою є доцільною тим, що відповідає одній з особливостей старшокласників, а саме їхньому прагненню до конкретності знань, бажанню досягати реальних досягнень у навчанні. Постійне і зриме нарощування лексичного запасу приносить учням задоволення і бажання розширювати знання, тоді як становлення умінь і навиків мало відчувається школярами. У той же час доцільно більше працювати з лексикою з метою створення у загальних уявлень про словниковий фонд іноземної мови, його особливості, звернувши особливу увагу на відмінність семантичних обсягів слів зі подібним значенням, міжнародні слова (ця робота ведеться і в даний час), ідіоматичні словосполучення [18].

Для навчання лексичній стороні іншомовної мови проводиться відбір продуктивної лексики, призначеної для говоріння в монологічній та діалогічній формі в соціально-побутовій, навчально-трудої та соціокультурних сферах усно-

мовленнєвого спілкування, а також лексики рецептивної, що забезпечує сприйняття та розуміння текстів для читання.

Розподіл лексики на продуктивну і рецептивну не означає більш значну роль лексики активної. Як було сказано вище, продуктивна лексика використовується в монологічному та діалогічному мовленні, тому для формування навичок та умінь усного мовлення вона має першорядне значення.

У вітчизняній методиці накопичено великий досвід навчання лексиці: від загального підходу до роботи з конкретним словом. При навчанні на лексичному боці, у вигляді мовної діяльності, як говоріння, звичайним вважається шлях від змісту до форми і вживання. Робота над значенням, формою та вживанням нового слова протікає відповідно до етапів формування лексичного досвіду.

На наступному етапі здійснюється тренування учнів у вживанні слова. Подальше вдосконалення вживання нового слова відбувається у процесі говоріння, усно-мовленнєвому спілкуванні. Наприклад, під час фонетичної зарядки, з якої починається кожен урок. Відпрацьовується вимова шляхом аудіювання та повторення за вчителем хором та індивідуально, діти вивчають напам'ять багато віршів, що містять безліч лексичних одиниць.

Сутність лексичного відбору у тому, що з неосяжної безлічі слів і фразеологічних словосполучень іноземної мови відбираються ті, засвоєння яких у першу чергу необхідне для досягнення поставленої мети навчання. У старшій школі, при існуючій сітці годинника, виявляється можливим вивчити близько 1500 словникових одиниць. В таких умовах відбір лексики становить складну наукову проблему і вимагає розробки ефективних прийомів відбору.

Кожна людина знає велику кількість слів, які вона розуміє, але зазвичай не вживає у своїй промові. Ці слова становлять її пасивний словниковий запас. Більш обмеженою кількістю слів він користується висловлювання своїх думок, ці слова входять у її активний словниковий запас. Слова пасивного складу спливають у пам'яті, коли ми їх чули чи читаємо. Про значення деяких із них ми здогадуємося з більшим чи меншим ступенем точності. Словами активного та пасивного складу ми вільно володіємо, вони завжди знаходяться (під рукою) і можуть бути будь-якої миті

мобілізовані з комунікативною метою.

Обсяг та склад активного та пасивного словника в рідній мові залежить від освітнього та культурного рівня людини, якими визначаються зміст та форма повсякденної мовної практики.

Межі між активним та пасивним словником у рідній мові дуже рухливі. При необхідності ми порівняно легко і швидко починаємо самостійно вживати у промові слова та висловлювання, які перш за все розуміли. Це наявністю розвиненого позитивного і негативного мовного досвіду, тобто, почуття того, як говорять і як не говорять рідною мовою. В умовах оволодіння школярами іноземною мовою взаємини між їх активним і пасивним словником набувають зовсім іншого характеру. По-перше, обсяг словника учня значно обмежений проти рідною мовою, і тому навіть у пасивний мінімум увійде лише найбільш уживана лексика. По-друге, межі між активним і пасивним словником у такому разі далеко не такі рухливі, як це має місце у рідній мові.

В іноземній мові стихійний перехід здійснюється тільки з активного словника в пасивний, зворотне само собою, як у рідній мові, не відбувається. Зв'язок між активної і пасивної частиною словника у тому, що активний словник становить ядро лексичного запасу учнів: одиниці активного запасу призначаються як використання своєї промови (говоріння), так розуміння мови на слух і під час читання. Пасивний запас доповнює це ядро, підлаштовується над ним, так розуміння мови на слух і під час читання. Пасивний запас доповнює це ядро, підлаштовується з нього. Він призначений лише розуміння. Диференційований підхід до відбору лексики, що впливає з наявності та особливостей активного та пасивного словника, відповідає реальним умовам навчання іноземною мовою в школі, де в силу обмеженості навчального часу доводиться частину матеріалу засвоювати лише репродуктивно.

1.2. Шляхи формування компенсаторних умінь читання

На старшому етапі провадиться вдосконалення навичок, умінь, набутих раніше. Читання цьому етапі спрямовано навчання читання з повним і точним розумінням.

Навчання цього вміння читання дискутується практичною необхідністю: випускник середньої школи повинен розуміти оригінальні та незначно адаптовані тексти з суспільно-політичної та науково-популярної літератури, які можуть зустрітися йому у його професійній діяльності, у подальшому занятті мовою чи самоосвітньою метою.

Особливо значущим цьому етапі навчання є розвиток наступних умінь:

- визначати характер тексту, що читається (науково-популярний, суспільно-політичний, художній);
- витягувати з тексту необхідну інформацію;
- складати та записувати тези, анотацію прочитаного тексту;

У шкільній програмі вивчення іноземних мов зазначені вимоги до практичного володіння іноземною мовою в галузі читання. Відповідно до програми учні до завершення старшого етапу повинні вміти:

а) з метою отримання повної інформації читати подумки вперше пропоновані нескладні оригінальні з суспільно-політичної та науково-популярної літератури, а також адаптовані тексти з художньої літератури, що містять до 6-10% незнайомої лексики;

в) з метою отримання основної інформації читати подумки (без використання словника) вперше пред'явлені тексти з суспільно-політичної та науково-популярної літератури, що містять до 5-8 % незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися або незнання яких не впливає на розуміння основного змісту читаного.

с) з метою отримання часткової інформації читати про себе у переглядовому режимі (без використання словника) вперше пред'явлені частково адаптовані або неадаптовані тексти з суспільно-політичної та науково-популярної літератури.

На сьогоднішній день існує безліч методик навчання для читання. Приміром, методика заснована на поетапній роботі з текстом [22]. Вони виділяють три етапи роботи над текстом:

Перед-текстовий – пробудження та стимулювання мотивації до роботи з текстом; актуалізація особистого досвіду учнів шляхом залучення знань з освітніх областей шкільних предметів; прогнозування змісту тексту з опорою на знання учнів, їх життєвий досвід, на заголовки та малюнки тощо. (Формування прогностичних

умінь). Тут необхідно дотримуватись важливого правила: вся попередня робота над текстом не повинна стосуватися його змісту, інакше інтерес учнів до тексту пропаде, оскільки нічого нового для себе вони в цьому тексті не знайдуть.

Текстовий - читання тексту окремих його частин) з метою вирішення конкретної комунікативної задачі, сформульованої в завданні до тексту та поставленої учням перед читанням самого тексту. Об'єктом контролю читання має бути його розуміння (результат діяльності). При цьому контроль розуміння прочитаного тексту має бути пов'язаний як із комунікативними завданнями, які ставляться перед учнями, так і з видом читання.

Після-текстовий – використання змісту тексту у розвиток умінь школярів висловлювати свої думки у усній і письмовій промові. Пропоновані цьому етапі вправи спрямовані в розвитку умінь репродуктивного плану, репродуктивно-продуктивного і продуктивного.

Для формування навичок читання та організації роботи з текстами на різних етапах дослідники пропонують розроблену систему вправ [25].

Перша група вправ пов'язана з відтворенням матеріалу тексту з опорою на його ключові слова, опорні речення, його скорочений або спрощений варіант. Учні пропонуються завдання у творчій обробці тексту.

Друга група вправ пов'язані з розвитком умінь репродуктивно- продуктивного характеру, тобто умінь відтворювати та інтерпретувати зміст тексту у тих порушених у ньому проблем.

Мета третьої групи вправ – розвинути вміння продуктивного характері, дозволяють учням використовувати отриману інформацію у ситуаціях, моделюючих автентичне спілкування, й у ситуаціях природного спілкування, коли учень діє «від особи».

Перед-текстові завдання спрямовані на моделювання фонових знань, необхідних та достатніх для рецепції конкретного тексту, на усунення смислових та мовних труднощів його розуміння та одночасно на формування навичок та умінь читання, вироблення "стратегії розуміння". У них враховуються лексико-граматичні та лінгвокраїнознавчі особливості тексту, що підлягає читанню.

У текстових завданнях учням пропонуються комунікативні установки, в яких містяться вказівки на вигляд читання (вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове, пошукове), швидкість та необхідність вирішення певних пізнавально-комунікативних завдань у процесі читання [23, с. 263].

Крім того, учні виконують низку вправ з текстом, що забезпечують формування відповідних конкретному виду читання навичок та умінь. Після-текстові завдання призначені для перевірки розуміння прочитаного, контролю за ступенем сформованості умінь читання та можливого використання отриманої інформації у майбутній професійній діяльності.

Найбільш доцільними завданнями по роботі над навчанням читачеві, що вивчає, є:

Asking / Answering Question (запитання - вправи у відповідь) припускають запитування і надання необхідної інформації.

Categorizing - розподіл на категорії - угруповання мовних чи смислових елементів відповідно до зазначених категорій чи визначення цих категорій.

Close - заповнення перепусток - прийом роботи зі зв'язковим текстом, у якому навмисно пропущено кожне *n* - слово (*n* коливається від 5 до 10). Завдання учнів - відновити деформований текст, підібрати пропущені слова за змістом, з контексту чи звичної сполучуваності слів.

Completing - вправа додатково - прийом роботи, заснований на уривку тексту чи низці незакінчених речень, які потрібно закінчити, використовуючи інформацію, отриману з прочитаного тексту.

Correction - виправлення - визначення та коригування мовних чи змістовних порушень у тексті.

Gap - filling - заповнення прогалин/перепусток - прийом роботи, основу якого лежить методика доповнення чи відновлення відсутніх мовних елементів.

Information Transfer - перекодування інформації - прийом роботи, що полягає у перенесенні інформації з однієї форми її подання в іншу, наприклад, трансформація невербальну (картинка, жест, ін.) або навпаки.

Jig - saw reading (listening) - "мозаїка" - прийом роботи, заснований на розподілі

"банку інформації", тобто. текст для читання або аудіювання. Після ознайомлення з певною частиною інформації учні обмінюються нею та відновлюють загальний зміст тексту.

Matching - співвіднесення / зіставлення - прийом роботи, що полягає в розпізнаванні вербальних і невербальних елементів, що співвідносяться один з одним, наприклад, між картиною і пропозицією, словом і його визначенням, початком і кінцем речення і т.д.

Mind - mapping - складання семантичної карти - уявлення основних понять обговорюваної теми/проблеми у графічно впорядкованому та логічно пов'язаному вигляді.

Multiple choice – множинний вибір – вибір правильної відповіді із запропонованих варіантів.

Reordering (Sequencing) - логічне перегрупування/відновлення послідовності - перерозподіл пропонованого матеріалу в логічній послідовності або згідно з планом. Результатом роботи є відтворений текст, серія картинок і т.д.

Translation - переклад – передача сенсу іншою мовою. При цьому учні повинні брати до уваги лінгвістичні та культурні особливості мови, якою робиться переклад. Переклад може бути усним та письмовим.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ЧИТАННЯ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Мета, завдання та умови проведення дослідно-експериментального навчання

Проаналізувавши актуальність досліджуваної проблеми, дійшли висновку у тому, що якісному формуванню умінь читання, як із цілей навчання іноземної мови у шкільництві, приділяється недостатньо уваги. Створення необхідних умов у процесі навчання читанню учнів сприятиме формуванню та компенсаторних умінь читання.

Експеримент – це комплексний метод дослідження, який полягає в активному втручанні експериментатора у навчальний процес з метою його вивчення із заздалегідь запланованими параметрами та їх умовами.

Виділяють два типи експерименту: лабораторний та природний. Проведене практичне дослідження ми відносимо до природного експерименту, так як він проводився у реальних для випробуваних умовах із контрольної та експериментальної груп.

Формування умінь читання на старшому етапі у учнів середньої школи буде ефективно при застосуванні спеціально розробленого ряду завдань, а сутність дослідно-експериментальної роботи полягає в апробуванні розроблених завдань, метою нашої експериментальної роботи була перевірка достовірності при тому, що процес навчання читанню буде протікати успішніше, якщо в ході навчання читанню використовувати розроблені завдання, спрямовані на формування та розвиток навичок читання, а навчальний процес побудувати в три етапи: ознайомлювальний, тренувальний та застосовний.

При організації дослідно-експериментальної роботи керувалися такими положеннями:

1. Експериментальна робота проводилася в природних умовах відповідно до

затвердженої програми вивчення англійської мови на старшому етапі навчання в середній школі;

2. Дослідження передбачало навмисне внесення змін до навчального процесу відповідно до мети та гіпотези роботи;

3. Дослідно-експериментальна робота була спрямована на вивчення ефективності розроблених завдань, метою яких було формування компенсаторних умінь при роботі з текстом у учнів старших класів середньої школи.

4. Експеримент було проведено серед учнів із однаковим рівнем знань.

5. Експериментальна робота здійснювалась у 2016 році на базі Гімназії №23 міста Дубно. У дослідженні взяли участь 22 особи: учні 10-В(1) та 10В(2) класу.

Дослідження проходило у три етапи, на кожному з яких вирішувалися свої завдання:

Таблиця 1.1.

Завдання, методи та передбачувані результати констатуючого, формуючого та узагальнюючого етапів дослідження

| Етапи дослідно-експериментальної роботи | Завдання | Використовувани методи | Передбачуваний результат |
|---|---|---|--|
| 1) констатуючий | 1. вибір контрольної експериментальної груп; 2. розробка критеріїв оцінки сформованості компенсаторних умінь читання | Тестування; Статистична обробка; Аналіз | 1. обрані контрольна (КГ) та експериментальна група (ЕГ); 2. визначено критерії оцінки; 3. визначено вихідний рівень сформованості компенсаторних умінь читання; |

| | | | |
|---------------------|--|--|---|
| 2) формулюючий | 1. апробування розроблених завдань у КГ; | Тестування Аналіз Систематизація Узагальнення | Підвищення якості роботи з текстом |
| 3) узагальнюючий | 1. підсумкове тестування 2. аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. | Тестування Аналіз Систематизація Узагальнення | Фіксування вищого рівня сформованості компенсаторних умінь під час роботи з текстом в ЕГ. |

Після завершення кожного з етапів даного навчального експерименту здійснювалося проведення контрольних зрізів з метою виявлення вихідного, поточного та кінцевого рівнів навчання учнів.

Для перевірки висунутої гіпотези та вирішення першого завдання констатуючого етапу нашої дослідно-експериментальної роботи було визначено контрольну та експериментальну групи. Вибір КГ та ЕГ здійснювався на основі аналізу успішності учнів 10-В класу на предмет «англійська мова». Підставою для такого вибору стала підсумкова оцінка за 2022 навчальний рік. Результати атестації надані у таблиці 2.2.

Таблиця 1.2

Результати атестації з англійської мови 10-В(1) класу за 2022 рік

| ПІБ учня | Оцінка |
|---------------------|--------|
| Бучинська Дарина | 3 |
| Веленська Марина | 4 |
| Вовк Єлизавета | 3 |
| Воложанина Вероніка | 5 |
| Колеснікова Арина | 4 |

| | |
|--------------------|-----|
| Конишева Марія | 3 |
| Кожевников Ілля | 3 |
| Примакова Катерина | 4 |
| Соніна Діана | 5 |
| Сорокін Гліб | 3 |
| Середній бал | 3.7 |

Таблиця 1.3

Результати атестації з англійської мови 10-В(2) класу за 2022 рік

| ПІБ учня | Оцінка |
|--------------------|--------|
| Бабенко Микола | 4 |
| Зінченко Олександр | 4 |
| Ковєрова Тетяна | 4 |
| Ларіна Ірина | 3 |
| Немченко Ілля | 4 |
| Петруня Ганна | 5 |
| Роговенко Борис | 3 |
| Сава Максим | 3 |
| Хало Дар'я | 3 |
| Шашло Ольга | 4 |
| Шуленко Андрій | 3 |
| Яровий Ольга | 5 |

| | |
|--------------|------|
| Середній бал | 3.75 |
|--------------|------|

Кількісний аналіз виявив однорідність цих груп, тобто, в обох групах приблизно рівна кількість учнів, приблизно рівний рівень знань. Оскільки середній бал групи 1 дорівнює 3,6, тоді як у 2 – 3.75.

Якісний аналіз успішності показав таке:

Таблиця 1.4.

| Група 1 | Група 2 |
|----------------|----------------|
| «п'ятірок» – 2 | «п'ятірок» – 2 |
| «четвірок» – 3 | «четвірок» – 5 |
| «трійок» – 5 | «трійок» – 5 |

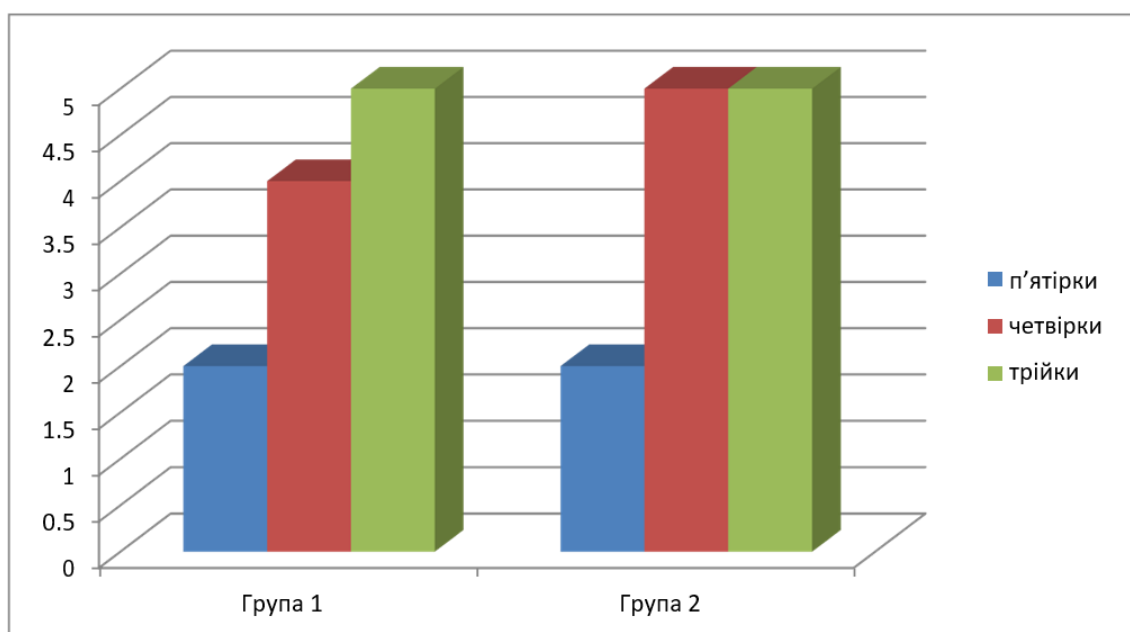


Рис. 1.1 Порівняльний аналіз успішності у 10-В(1) та 10-В(2) класах

Порівнюючи результати двох груп, бачимо, що розрив, згідно з підсумками навчального року, у цих групах незначний. Отже, експериментальну групу склали учні 10-В(1) класу, в якій було застосовано спеціальну методику, і яка виступала в

ролі контролюючої основи, що дозволяє оцінити ефективність застосованої методики.

Були відібрані такі вміння визначення сформованості компенсаторних умінь читання:

- вміння відновити текст/мовленнєву ситуацію з різних опор;
- вміння аналізувати значення різних словотвірних елементів;
- виділення основної інформації та доповнення його вже відомої;
- вміння працювати з мовним матеріалом;
- виділення опорних елементів лінгво-культурного контексту;
- вміння самостійно визначати значення слова;
- вміння виконувати еквівалентні заміни;
- вміння прогнозувати;

Для визначення рівня сформованості компенсаторних умінь читання в учнів КГ та ЕГ на даному етапі було проведено нульовий зріз. Було дано 1 текст і 10 диференційованих, підстановчих та трансформаційних вправ. Кожне завдання оцінювалося за п'ятибальною шкалою. Максимальна кількість балів – 50, мінімальна – менше 25. Результати тесту подано у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5.

Результати тесту

| № н/п | Результати учнів ЕГ | Результати учнів КМ |
|----------|--------------------------|-------------------------|
| 1 | Бучинська Дарина - 30 | Бабенко Микола – 34 |
| 2 | Веленська Марина - 35 | Зінченко Олександр - 35 |
| 3 | Вовк Єлизавета - 35 | Коверова Тетяна - 31 |
| 4 | Воложанина Вероніка - 42 | Ларина Ірина - 35 |
| 5 | Колеснікова Арина - 34 | Немченко Ілля - 43 |

| | | |
|--------------|----------------------|------------------------|
| 6 | Конишева Марія - 29 | Петруня Ганна - 31 |
| 7 | Кожевник Ілля - 31 | Роговенко Борис - 34 |
| 8 | Примака Катерина -33 | Савкін Максим - 34 |
| 9 | Соніна Діана - 43 | Хало Дар'я - 35 |
| 10 | Сорока Гліб -31 | Шашло Ольга - 37 |
| 11 | | Шуленко Андрій - 41 |
| 12 | | Ярославцева Ольга - 30 |
| Середній бал | 34,1 | 35 |

Рівень сформованості компенсаторних умінь читання відповідає наступній кількості балів:

- найвищий – від 43 до 50 балів.
- середній – від 26 до 42 балів.
- низький – від 0 до 25 балів.

На основі аналізу результатів тесту було виявлено кількість учнів, які мають високий, середній та низький рівень сформованості компенсаторних умінь читання. Таким чином, рівень сформованості компенсаторних умінь читання в ЕГ та КГ представлений у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6.

Рівень сформованості умінь самостійної роботи з текстом учнів за результатами тестування

| Рівень | Кількість учнів ЕГ | Кількість учнів КГ |
|---------|--------------------|--------------------|
| Високий | 1 | 1 |

| | | |
|----------|---|----|
| Середній | 9 | 11 |
| Низький | 0 | 0 |

Порівнюючи результати двох груп, бачимо, що розрив у рівні сформованості компенсаторних умінь читання в учнів цих груп невеликий. Це дозволило зробити висновок у тому, що класи приблизно рівні за рівнем сформованості цих умінь.

Четверте завдання констатуючої частини експерименту полягало у визначенні умов, що варіюються і неваріюються, дослідно- експериментальної роботи.

Під умовою передбачається сукупність заходів, вкладених у підвищення ефективності педагогічної діяльності.

Як варіювані умови дослідно-експериментального навчання ми визначили, що в КГ заняття будуть проводитися за традиційною методикою навчання читання, а в ЕГ буде використовуватися спеціально розроблений нами ряд вправ.

До умов, що не варіюються, ми віднесли:

1. вивчення рівної кількості навчального матеріалу для КГ та ЕГ;
2. постановка загальних дидактичних завдань;
3. використання загальних контрольних завдань виявлення рівня сформованості компенсаторних умінь читання;

Проаналізувавши результати констатуючої частини експерименту, ми з'ясували, що переважна більшість учнів перебувають у середньому рівні сформованості компенсаторних умінь читання.

Оцінка ефективності впровадження розроблених нами завдань здійснюватиметься за допомогою формули коефіцієнта оцінки: $K(o) = K(eg) : K(kg)$

Де $K(eg)$ – середня оцінка отримана ЕГ, а $K(kg)$ – середня оцінка, отримана КГ. Значення коефіцієнта більше 1 свідчить про ефективність запропонованого ряду завдань.

2.2. Методика розвитку компенсаторних умінь читання

Для початку дослідно-експериментальної роботи необхідно було познайомитися з учнями класів, де проводитиметься експеримент. У дослідженні взяли участь 10 учнів 10-В(1) класу, середній вік 15-16 років, з них 7 дівчаток і 3 хлопчики, та 12 учнів 10В(2) класу, середній вік також становить 15-16 років з них 9 дівчаток та 3 хлопчики. Загальний рівень успішності в учнів досить високий, що свідчить про високий рівень розвиненості уваги, мислення та пам'яті, а також про цілеспрямованість та високу працездатність учнів.

Оскільки мислення – вища форма відображення мозком навколишнього світу, найскладніший процес пізнання світу, властивий лише людині, дуже важливо приділяти особливу увагу розвитку та дослідженню розвитку мислення в дітей віком всіх етапах навчання у школі. У процесі навчання вдосконалюється як здатність школярів формувати судження, так і робити висновки. Судження школяра розвиваються поступово від найпростіших форм до складних у міру оволодіння знаннями і складнішими граматичними формами промови.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що лише в підлітковому віці під час навчання учень починає відзначати ймовірність наявності або відсутності будь-якої ознаки, тієї чи іншої причини, явища, що пов'язано з розумінням того, що факти, події та дії можуть бути наслідком не однієї, а безлічі причин.

До підлітків приходить уміння правильно міркувати, обґрунтовувати та доводити свою думку більш впевнено та правильно. І особливо інтенсивно здатність до міркування та доказу, абстрактне мислення починають розвиватися з вивчення широкого кола загальноосвітніх предметів також у підлітковому віці.

Таким чином, когнітивний розвиток у цьому віковому періоді характеризується розвитком абстрактного мислення та використанням метакогнітивних навичок. Обидва ці чинники великою мірою впливають як у широту і зміст думок підлітка, і його здатність до моральним міркуванням.

Важливо згадати про виникнення нових способів пізнання навколишньої дійсності, що відрізняються від властивою дитині. У цьому питанні автори єдині, і

якщо ми проаналізуємо специфіку навчальних програм середньої школи, перехід до якої збігається з початком підліткового віку, ми побачимо, що їх зміст значно змінюється. Психологічні дослідження підтверджують, що такі зміни у шкільній програмі ґрунтуються на певних якісних та кількісних новоутвореннях, що характеризують мислення підлітка та його бачення світу.

Базовим навчальним комплексом у досліджуваному класі є Choices Upper-Intermediate; видавництво Pearson Education Limited; Ukrainian Edition, за редакцією Michael Harris та Anna Sikorzynska. Choices Upper-Intermediate є сучасним зарубіжним методичним комплексом, виданим в Англії, для навчання англійської мови, призначений для російських старшокласників. Він містить 10 тематичних розділів, кожен з яких передбачає паралельне навчання всіх видів мовної діяльності: читання, говоріння, аудіювання та письма. Підручник барвисто оформлений, містить наочні зорові опори (різні фотографії, репродукції творів мистецтва, яскраві малюнки, схеми), також у ньому представлені як навчально-автентичні, так і справді автентичні матеріали: нариси країнознавчого та культурологічного характеру, уривки із статей, з газети - мови, що вивчається.

Аналіз вправ, які у даному підручнику, продемонстрував наявність таких видів вправ: імітативні, підстановчі, трансформаційні, комунікативні, пошукові, репродуктивні, умовно-мовленнєві. Найбільш поширеними завданнями стали підстановчі, пошукові та імітативні вправи. Виходячи з цього, ми зробили висновок, що підручник містить недостатню кількість завдань і вправ, необхідні розвитку компенсаторних умінь читання. Більшість вправ спрямована на розвиток письмових, пошукових та граматичних навичок.

Виходячи з сучасного підходу до освіти, націленого на формування у компенсаторної компетенції, що навчаються, ми розробили свій ряд вправ з формування компенсаторних умінь читання.

Для того, щоб текст став якісною основою для навчання всіх видів мовної діяльності, особливо важливо навчити дітей працювати з текстом, у зв'язку з чим необхідно приділяти увагу на всі 3 етапи роботи: перед-текстовий, текстовий та після-текстовий.



Рис. 2.1 Bill Gates

William Henry Gates III (Bill) was born on October 28, 1955, in Seattle, Washington. Bill was the second of three children in an upper-middle class family. He enjoyed playing games with the family and was very competitive. He also loved to read. Bill became bored in public school so his family sent him to Lakeside School, a private school, where he excelled in math and science and did well in drama and English.

Gates became interested in computer programming when he was 13, during the era of giant mainframe computers. His school held a fund-raiser to purchase a teletype terminal so students could use computer time that was donated by General Electric. Using this time, Gates wrote a tic-tac-toe program using BASIC, one of the first computer languages. Later he created a computer version of Risk, a board game he liked in which the goal is world domination. At Lakeside, Bill met Paul Allen, who shared his interest in computers. Gates and Allen and two other students hacked into a computer belonging to Computer Center Corporation (CCC) to get free computer time but were caught. After a period of probation, they were allowed back in the computer lab when they offered to fix glitches in CCC's software. At the age of 17, Gates and Allen were paid \$20,000 for a program called Traf-O-Data that was used to count traffic.

In early 1973, Bill Gates served as a congressional page in the U.S. House of Representatives. He scored 1590 out of 1600 on the SAT and was accepted by Harvard University. Steve Ballmer, who became CEO of Microsoft after Bill retired, was also a Harvard student. Meanwhile, Paul Allen dropped out of Washington College to work on computers at Honeywell Corporation and convinced Gates to drop out of Harvard and join him in starting a new software company in Albuquerque, New Mexico. They called it Micro-

Soft. This was soon changed to Microsoft, and they moved their company to Bellevue, Washington.

In 1980, IBM, one of the largest technology companies of the era, asked Microsoft to write software to run their new personal computer, the IBM PC. Microsoft kept the licensing rights for the operating system (MS-DOS) so that they earned money for every computer sold first by IBM, and later by all the other companies that made PC computers. Microsoft grew quickly from 25 employees in 1978 to over 90,000 today. Over the years, Microsoft developed many new technologies and some of the world's most popular software and products such as Word and Power Point. Although some have criticized Gates for using questionable business practices, he built Microsoft into one of the largest companies in the world. He has been described as brilliant but childlike, driven, competitive, intense, fun, but lacking in empathy.

Bill Gates is one of the richest men in the world. In 2012, his \$61 billion dollars in assets made him the world's second richest man according to Forbes Magazine. In 2006, Gates announced that he would cut back his involvement at Microsoft to spend more time on philanthropy and his foundation. The Bill and Melinda Gates Foundation supports many causes including the quest to eradicate Polio, fighting AIDS, malaria and tuberculosis; providing vaccinations for children; and even reinventing the toilet among many other things.

Перед-текстовий етап. Так, перший етап умінь роботи з текстом передбачає наявність відповідних вправ, призначених для диференціації мовленнєвих одиниць та мовних зразків, їх впізнавання в тексті, оволодіння різними структурними матеріалами (словотвірними елементами, видо-часовими формами дієслова і так далі) та мовною здогадкою для формування навичок прогнозування.

Перед прочитанням цього тексту учням було запропоновано виконати такі завдання:

1. Look at the picture and try to guess who Bill Gates is?

A lawyer

A dentist

A computer programmer

An actor

2. What do you know about Bill Gates? Try to remember.

3. Read the international words and try to guess their meaning:

Technology, computer, company, program, personal, vaccination, private.

4. Try to guess the meaning of the words given:

Unpopular, uncompetitive, brilliantly, supportive.

5. Before reading the text complete the sentences with the words and phrases

below:

Bored; to run; scored; technologies.

1) Microsoft invented many new and some of the world's popular software.

2) He became in public school and his family sent him to Lakeside school.

3) IBM asked Microsoft to write software their new personal computer.

4) He 1590 out of 1600 on the SAT and was accepted by Harvard University.

6. Paraphrase the following sentences paying attention to the underlined phrases.

1) Bill became bored in public school so his family sent him to Lakeside School, a private school.

2) He scored 1590 out of 1600 on the SAT and was accepted by Harvard University.

3) He has been described as brilliant but childlike, driven, competitive, intense, fun, but lacking in empathy.

4) After a period of probation, they were allowed back in the computer lab.

Такі завдання розвивають мовну здогад учнів. Крім того, учні мають можливість оцінити правильність своєї відповіді при подальшому читанні тексту, що значно підвищує інтерес до тексту. Також робота з лексикою необхідна для зняття мовних труднощів під час читання тексту, що полегшить розуміння змісту тексту в цілому.

Текстовий етап. Другий етап пов'язаний передбачає використання різних прийомів вилучення інформації та трансформацій структури та мовного матеріалу тексту, спрямований формування умінь виводити судження, оцінювати, інтерпретувати факти, викладені у тексті. Основні дії, які здійснюються учнем –

пошук. На цьому етапі учням було запропоновано різні комунікативні установки на завдання; при цьому всі вони повинні відповідати таким вимогам:

- вони будуються з урахуванням активної засвоєної лексики і граматичних структур, не використаних у тексті у вигляді;

- відповіді на попередні питання не повинні бути зведені до якогось одного речення з тексту, а повинні відноситись до змісту тексту в цілому;

- всі питання повинні являти собою коротку інтерпретацію тексту.

Завдання були спрямовані на розвиток умінь мовного здогаду, роботи з лексичним словником, упізнання специфічних граматичних структур, стилістичної та лінгвістичної інтерпретації іншомовних мовних засобів з погляду характеристики явища, розкриття задуму тексту, погляду автора, знаходження еквівалентних замінів. При виконанні даних завдань ми використовували такі прийоми – пошук та виділення інформації, оцінка та інтерпретація інформації, ілюстрування прикладами, порівняння, трансформація, переклад тексту.

2. Write down synonyms for each of the adjectives in the text.

3. Change the following complex sentences into the simple ones without changing their meaning.

- He scored 1590 out of 1600 on the SAT and was accepted by Harvard University.

- Bill became bored in public school so his family sent him to Lakeside School.

- His school held a fund-raiser to purchase a teletype terminal so students could use computer time that was donated by General Electric.

- Meanwhile, Paul Allen dropped out of Washington College to work on computers at Honeywell Corporation and convinced Gates to drop out of Harvard and join him in starting a new software company in Albuquerque, New Mexico.

Завдання 3. Explain the meaning of the following phrasal verbs and word combinations: drop out, cut back, share smb's interests in, to build into. Make up your own sentences using these phrasal verbs and word combinations.

Завдання 4. Use the prefixes un-,non-,ir- to the following words paying attention to the context.

Після-текстовий етап. На третьому етапі прийоми розроблені завдання спрямовані на виявлення основних елементів змісту тексту та на підготовку до монологічних та діалогічних висловлювань з цієї теми. Відбувається робота над змістом тексту, оцінка якості та значення матеріалу. На цьому етапі дуже важливе вміння учня грамотно аргументувати свій вибір чи думку.

Для розвитку цих умінь було запропоновано учням відтворити інформацію, що міститься в тексті, висловити своє ставлення до неї. Використовували різні прийоми – виклад, презентацію інформації; співвідношення інформації зі знанням та досвідом.

Завдання 1. Answer the following questions.

1. What is Bill Gates famous for?
2. Would you like to create your own company? What would it be like?
3. Would you like to be a programmer? Why or why not?
4. What helped Bill Gates to become a successful person?

Останні завдання після-текстового етапу було спрямовано розвиток вміння коментування лінгво-культурного факту з погляду світогляду учня.

Завдання 2. Draw a cluster scheme of all the information about the famous person given in the text. Try to include as much details as possible. Retell the text with the help of this scheme.

Фінальним завданням була робота в парах щодо складання діалогічного висловлювання, заснованого на інформації з прочитаного тексту:

Завдання 3. Work in pairs. Make up a dialogue between a journalist and a famous person; a journalist and one of the member of Bill Gates' company.

На кожне заняття з учнями ЕГ вводилися елементи запропонованого комплексу завдань, виконувались різні вправи, націлені формування будь-яких компенсаторних умінь читання. Завдання пропонувалися різних етапах заняття, залежно з його структури. Матеріал до роботи був або текстом з підручника, або додатковим роздатковим матеріалом, що з поточної темою.

Таким чином, з прикладу роботи з одним текстом показали, за допомогою яких типових вправ можна сформувані компенсаторні вміння читання в учнів середньої загальноосвітньої установи.

ВИСНОВОК

Ефективність процесу навчання читання пов'язана з рівнем сформованості у компенсаторних умінь читання, що навчаються, тобто. вмінням використовувати іншомовний мовний досвід для подолання труднощів спілкування, що виникли, викликаних дефіцитом мовних засобів. Основною ознакою сформованих компенсаторних умінь читання – здатність вивчає застосувати ті чи інші способи подолання проблеми нестачі знань.

У ході аналізу наукової літератури з'ясували визначення стратегії - загальний напрямок навчальної діяльності, що визначає узагальнений спосіб, систему дій та загальний план у вирішенні навчальної пізнавальної задачі.

Виділяються такі компенсаторні вміння: використання паралінгвістичних (позамовних) засобів, структури тексту, риторичних прийомів, розуміти значення невивчених мовних засобів на основі лінгвістичної та контекстуальної здогадки; використовувати перепит для уточнення розуміння; використовувати перифраз/тлумачення, синоніми, еквівалентні заміни для доповнення, уточнення, пояснення думки тощо.

Було визначено умови експерименту, які у тому, що з дотриманні однакової програмі та участі у експерименті приблизно рівного за знаннями, за віком та інших показниками учнів, в експериментальній групі використовуватиметься розроблені нами завдання розвитку компенсаторних навичок читання в учнів старших класів. На навчальному етапі експерименту розроблені завдання активно впроваджувалися у програму занять із ЕГ. Також нами було виділено рівні сформованості копенсаторних умінь читання, згідно з якими було розподілено учнів двох класів за результатами тестування, а наприкінці експерименту – за результатами контрольного тестування.

Встановлена за допомогою формули обчислення коефіцієнта ефективності різниця в результатах ЕГ та КГ дозволила на узагальнюючому етапі експерименту зробити висновок про ефективність запропонованого ряду завдань, і, отже, говорити про підтвердження висунутої на початку експерименту гіпотези про те, що формування та розвиток компенсаторних навичок читання в учнів гімназії №23

проходить більш ефективно під час використання у процесі навчання розроблених завдань.

Для розвитку компенсаторних умінь читання було розроблено завдання, які апробовані на учнів старших класів середньої школи. Було проведено контрольне та підсумкове тестування у групах, виділених, як контрольна та експериментальна. Інтерпретація та аналіз результатів тестування дозволили нам зробити висновок про те, що використання запропонованих завдань дозволяє ефективніше розвивати компенсаторні вміння читання у учнів.

Таким чином, мета даної роботи, яка полягає в розробці завдань, що сприяють розвитку компенсаторних умінь читання та їх апробація в умовах експериментального дослідження була досягнута, що дозволяє зробити висновок про ефективність запропонованих завдань і надалі вирішити низку навчальних завдань щодо формування та розвитку компенсаторних навичок читання, що виникають під час навчальної діяльності.

Резюме

РЕЗЮМЕ

Курсова робота присвячена розвитку навичок читання англійською мовою у старшокласників. Робота починається зі вступу, у якому висвітлюється важливість навичок читання у вивченні мови та обговорюються проблеми, з якими стикаються учні середньої школи під час розвитку своїх навичок читання.

У першому розділі зроблено огляду літератури, розглядаються різні теорії та підходи до навчання читання, включаючи підходи «знизу вгору» і «зверху вниз», а також роль словникового запасу, базових знань і мотивації в розумінні прочитаного.

Розділ другого розділі описує план дослідження та методи збору даних, використані в дослідженні, яке включало вибірку старшокласників. У другому розділі представлено результати дослідження, які показали, що програма втручання, використана в дослідженні, була ефективною для покращення навичок читання учасників. Дослідження також виявило, що словниковий запас і базові знання були важливими факторами для розуміння прочитаного, і що мотивація відіграла важливу роль в успіху втручання.

У висновках підсумовано дослідження та його вплив на викладання та вивчення навичок читання англійською мовою в старшій школі. Робота завершується рекомендаціями для майбутніх досліджень і пропозиціями щодо покращення навчання читанню. Загалом, робота містить цінну інформацію про розвиток навичок читання англійською серед учнів старших класів і підкреслює важливість ефективних методів навчання для сприяння вивченню мови.

SUMMARY

The course work is devoted to the development of reading skills in English among high school students. The work begins with an introduction that highlights the importance of reading skills in language learning and discusses the challenges high school students face in developing their reading skills.

The first chapter reviews the literature, examines various theories and approaches to teaching reading, including bottom-up and top-down approaches, as well as the role of vocabulary, background knowledge, and motivation in reading comprehension.

Chapter two describes the research design and data collection methods used in the study, which included a sample of high school students. The second section presents the results of the study, which showed that the intervention program used in the study was effective in improving the reading skills of the participants. The study also found that vocabulary and background knowledge were important factors in reading comprehension and that motivation played an important role in the success of the intervention.

The conclusions summarize the research and its implications for the teaching and learning of English reading skills in high school. The paper concludes with recommendations for future research and suggestions for improving reading instruction. Overall, the paper provides valuable information on the development of English reading skills among high school students and highlights the importance of effective teaching methods to promote language learning.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Біркун // Іноземні мови. - 1996. - № 2. - С. 3-8.
2. Боднар С. І. Психологічні особливості читання тексту іноземною мовою студентами з різним когнітивним стилем: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 19.00.07/Нац. пед ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2003. – 25 с.
3. Борецька Г. Є. Методика формування іншомовної компетентності у техніці читання / Г. Є. Борецька // Іноземні мови. - 2012. - № 1. - С. 38.
4. Вдовіна Т. О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2002. – 282 с.
5. Гапонова С. В. Комплекси вправ для формування іншомовної компетенції у переглядовому читанні інформаційних газетних статей / С. В. Гапонова // Іноземні мови. – 2008. – № 1. – С. 3–7.
6. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Вінниця : ДОВ Вінниця, 2008. – 278 с.
7. Гуревич Р. Інноваційні технології у закладах вищої освіти / Р. Гуревич, М. Кадемія, В. Уманець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.т– 2018. – Випуск 51. – С. 11–15.
8. Демешкевич В. А. Особливості використання сервісів Google в діяльності педагогічних працівників [Електронний ресурс] □ Режим доступу : <http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog12/title-434> (дата звернення 17.04.2020).
9. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] : постанова кабінету міністрів України від 14 січня 2004 р. N 24 // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=24-2004-%EF> (дата звернення 28.11.2021).

10. Драч А. С. Модель навчання майбутніх учителів англійської мови читання художніх текстів з використанням комп'ютерної програми / А. С. Драч // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 23. С. 147-155. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknlu_Ptp_2014_23_18 (дата звернення 28.11.2021).
11. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий керівник українського видання доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
12. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
13. Кожедуб Л. Г. Формування у майбутніх філологів німецькомовної компетенції в читанні на основі інтерпретації художніх текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. □ Київ, 2010. 260 с.
14. Колток Л. Проблема інтенсифікації навчання як складник модернізації освіти / Л. Колток // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 76.
15. Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти [Електронний ресурс]. □ Режим доступу : <https://osvita.ua/school/estimation/2395/> (дата звернення 28.11.2021).
16. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс : навчальний посібник / Кухаренко В. М., О. В Рибалко, та Н. Г. Сиротенко. – 3-є вид. – Харків, Україна: НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. – 346 с.
17. Лаврентьєва Г. П. Методичні рекомендації з організації та проведення науково-педагогічного експерименту / Г. П. Лаврентьєва, М. П. Шишкіна. – К. : ПТЗН, 2007. – 72 с.
19. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія / О. І. Локшина. – Київ : Богданова А. М., 2009. – 404 с.

20. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво- термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Вища освіта України. – К. : Гнозис, 2009. – № 3 (додаток 1). – С. 8-14.
21. Матковська І.Л. Подолання труднощів у навчанні читання англійською мовою в середній школі / І.Л. Матковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.1september.ru (дата звернення 27.09.2021).
22. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [підручник] / [С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник та ін.]. – [вид. 2е, випр. і переробл.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
23. Муліна, Н. І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти) : автореферат... к. пед. наук, спец.: 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські мови / Н.І. Муліна. – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 2000. – 16 с.
24. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки: : автореферат... к. пед. наук, спец.: 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські мови / Л. Є. Нагорнюк. – Тернопіль, 2009. – 20 с.
25. Ніколаєва С. Ю. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва, О. П. Петрашук, Н. О. Бражник. – К.: Ленвіт, 1996. – 90 с.
26. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова. □ К. : Академія, 2010. 328 с.
27. Пахомова Т.О. Читання художньої літератури в контексті формування іншомовної компетенції // Т.О. Пахомова / *Studia Germanica et Romanica: Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання*: [науковий журнал / голов. ред. В.Д. Каліущенко]. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – № 1. – С. 118-126.
28. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 17-21.

29. Про схвалення Концепції реалізації державної «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (дата звернення: 02.10.2021).
30. Пшенична О.С. Основні аспекти організації та проведення педагогічного експерименту в умовах вищого навчального закладу / О.С. Пшенична // Вісник Запорізького національного університету : Педагогічні науки. – 2014. – № 1(22). – С. 153-159.
31. Alderson Ch. J. *Assessing Reading* / Ch. J. Alderson. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 398 p.
32. Alderson, J.Ch., Clapham, C., Wall, D. *Language Test Construction and Evaluation*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2015. – 310 p.
33. Coombe Ch. *A Practical Guide to Assessing English Language Learners* / Ch. Coombe, D. Wall. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 310 p.
34. Flipgrid [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://flipgrid.com> (дата звернення: 23.06.2021)
35. Gilmore A. *Authentic materials and authenticity in foreign language learning* / A. Gilmore// *Language Teaching*. – April 2007, Voluum 40. – Issue 2. – P. 97-118.
36. Hughes A. *Testing for Language Teachers* / A. Hughes. – Cambridge : Cambridge University Press, 1989. – 264 p.
37. *Improve your reading skills* [Електронний ресурс]. □ Режим доступу : <https://classroom.google.com/u/1/c/MjgzNzE1ODU0MjJa> (дата звернення: 14.10.2021)
38. *Individualization and Autonomy in Language Learning : ELT documents*. – [ed. by Brooks and P. Grundy]. – Oxford, 1991. – 318 p.
40. Johns T. *Text as a Vehicle For Information : The Classroom Use of Written Texts in Teaching Reading in a Foreign Language* / T. Johns, F. Davies // *Reading in a Foreign Language*. – 1983. – №1. – Vol. 1. – P. 1-19
41. Martin F. *Use of Synchronous Virtual Classrooms : Why, Who, and How?* / Martin, F. and Parker, M. A. // *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*. – 2014. – Vol. 10, No. 2. – p. 192-210.